

ПІРАМІДИ НА ПОЛТАВЩИНІ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

У дослідженні проаналізовано історію створення та сучасний стан унікальних пам'яток архітектури Полтавщини – комендантівську та березоворудківську піраміди. Велика увага приділена творцям усипальниць, а також реконструкторам, які доклали зусиль задля збереження дивовижних споруд.

Ключові слова: *піраміда, усипальниця, Комендантівка, Березова Рудка, Олександр Білевич, Гнат Закревський*

При згадці слово «піраміда», мабуть, чи не найпоширенішою є асоціація з Єгиптом. Відразу уявляється жарка посушлива місцевість, безкраї сліпучо-жовті піски, палюче сонце, нав'ючені верблюди та велетенські кам'яні чотиригранники, що височать над рівниною, іноді прикрашені загадковими сфінксами. Однак не всі знають, що піраміди є не лише в Єгипті, але й в інших країнах. Такі споруди є й в Європі, при цьому дві з них розташовані в Україні в Полтавській області – Кобеляцькому та Пирятинському районах, а третя – в Римі.

Мета створення пірамід трактується неоднозначно. Спершу вчені обстоювали їх культове призначення. Нині відомо, що пірамідалні конструкції здатні виконувати роль своєрідного акумулятора та генератора енергетичного поля. Тривалі дослідження та вивчення внутрішніх будов пірамід, дають усі підстави твердити, що використовувалися вони як культові споруди, переважно для поховань[1].

Аналізуючи українські піраміди, розпочнемо з комендантівської. Вона створена за мотивами усипальниць племені майя і являє собою 15-метровий гранітний чотиригранник. Історію її побудови пов'язують з офіцером царського флоту Олександром Дмитровичем Білевичем, який брав участь у російсько-турецькій війні та воював на Балканах. Перебуваючи на початку 60-х років XIX століття у Єгипті у складі обмеженого контингенту російських військ, під враженням від побачених там гробниць фараонів започаткував у 1864 році будівництво піраміди-усипальниці у власному маєтку на краю теперішнього села Комендантівка Кобеляцького району. Вона зводилася з гранітних блоків місцевого кар'єру. Поштовою до початку спорудження послужила передчасна смерть його коханої дружини Софії у тому самому році. Оскільки блоки

скріплювалися між собою вапняним розчином, замішаним на крові щойно забитої худоби з додаванням яєчних білків, а роздобути такі складники було справою нелегкою, то будівництво розтяглось на 13 років [3].

За іншою версією, поміщик Олександр Білевич у пам'ять про померлу дружину Софію Михайлівну вирішив побудувати Софіївську церкву у вигляді трьох'ярусної піраміди. Підземний ярус складали три поховальні камери, сполучені між собою ходами. На першому поверсі розміщувався православний храм, другий поверх служив дзвіницею. У першому надземному ярусі розмістили іконостас і вівтар, там проводили богослужіння, другий поверх правив за дзвіницю. Споруду увінчував православний хрест. У 1916 році Олександр Белевич пішов з життя і був похований у своїй піраміді-усипальниці [1].

У наступні роки піраміда пережила трагічний період свого існування. У 1922 році комуністами була повністю зруйнована церква, тіла сім'ї Белевичів були викинуті. Дзвін також вирішили зняти, але на захист дзвону вийшло все село. В той момент влада відступила, але вже вночі по селу проїхався «воронок», і на ранок вже ніхто не зважився обороняти дзвін. Через деякий час в Комендантівці знайшлася людина, яка поцупила хрест з вершини 15-метрової піраміди. Незабаром він пропав без вісті.

Реконструйовано піраміду в двохтисячних роках за ініціативою місцевих ентузіастів. Її переобладнали, а поряд з нею з'явилася цегляна прибудова з пластиковими вікнами і євроремонтом. Це діюча православна церква московського патріархату. Тут лікує з допомогою Біблії отець Григорій. Кошти на відбудову, за словами священника, він збирав сам близько 7 років. Піраміда стоїть в кінці села, біля кладовища. Поруч селяни влаштували імпровізовану могилу із сучасним гранітним пам'ятником родині Білевичів – Софії, Олександрю та їх сину Петру [5].

Друга піраміда на Полтавщині розташована в Пирятинському районі в селі Березова Рудка. Її висота сягає 10 метрів, а зовнішній вигляд нагадує усипальницю фараонів у мініатюрі, адже була споруджена за всіма правилами будівництва єгипетських пірамід: основа чотирикутна, ребра граней чітко спрямовані за сторонами світу. Усередині – хрестоподібний склеп з чотирма нішами. Колись тут був вівтар з великим православним пам'ятним хрестом посередині. Внутрішні поверхні стін було розписано з одного боку біблійними письменами, а з другого фресками в єгипетському стилі. Зовні піраміду Закревських покрили цементом, але так, щоб здавалося ніби її облицювали плитами. Для будівництва піраміди використовували місцеву цеглу та обтесаний граніт, зокрема, матеріали, привезені з Африки [2].

Споруда являла собою триповерхову каплицю, вхід до якої з південного боку охороняла скульптура янгола, яка насправді була статуєю

крилатої давньоєгипетської богині родючості і материнства Ізиди, привезеною з Єгипту власником помістя, послом Російської імперії у країні пірамід Гнатом Закревським. Статуя була дуже давня: її створили приблизно у другому тисячолітті до нашої ери. У рідній Березовій Рудці Гнат Закревський у 1898 році звелів збудувати над родинним склепом своїх батьків Платона і Ганни Закревських цегляну каплицю, подібну до єгипетських пірамід.

Гнат Платонович Закревський помер у 1906 році в Єгипті від серцевого нападу. Його дочки бальзамували тіло батька і перевезли у Березову Рудку, де поклали на вічний спочинок у сімейній каплиці-піраміді поряд з його батьками. Та недовго судилося спокійно спочивати тілам похованих там представників славного роду Закревських. У 1917 році більшовики спалювали унікальну усипальницю, обдерли фрески і письмена, розбили і викинули стародавню статую богині, витягли останки небіжчиків з цинкових домовин і пошпурили їх у рівчак біля сільського кладовища, на якому пізніше місцеві селяни перепоховали їх. Згодом, вже у повоєнний час, цей витвір архітектури переобладнали під склад молокозаводу, бо, за свідченнями старожилів, продукція у поховальних камерах довго не псувалась. У 80-х роках у зв'язку із запланованим будівництвом будинку культури, піраміду, яка «не вписувалася в архітектурний вигляд села», було вирішено взагалі знести, але вона виявилася настільки міцною, що її не подужали і найпотужніші бульдозери, адже основою для розчину були знову ж таки яєчні білки та кров молодих тварин. Не обійшлося і без містики – техніка взагалі відмовилася працювати. Тому й збереглася ця піраміда до наших днів [4].

Таким чином, досліджуючи історію полтавських пірамід, можна говорити, що це не лише окраса нашого рідного краю, а й прояв його широкої та різнопланової історії. Адже це унікальні пам'ятки поколінь, що ввібрали в себе дві культури – єгипетську та християнську.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Полтавські піраміди // Українське слово. – 2015. – №12. – с. 13
2. Полтавські піраміди. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ingreen.in.ua>
3. Піраміди Полтавщини. Легенда фамільних усипальниць. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://orenda.pl.ua/read/poltavski_piramidi
4. Фамільні піраміди на Полтавщині [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://haidamac.org.ua/2010/04/poltavski-piramidy>
5. Піраміда-усипальниця в Комендантівці [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mesoerussia.org/archives>

* * *